

Nataliia Nikitina

Наталія Нікітіна

READING COMPETENCE FORMATION AS A PARADIGM
OF A SUCCESSFUL PERSONALITY OF THE FUTURE

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ЯК ПАРАДИГМА УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО

The purpose of the article is the successful personality's reading competence formation as a paradigm under the conditions of the media environment convergence and the impact of Internet technologies on the mind of a child.

Methodology. The problem under study has been considered in the context of the development of the world critical thinking, which reacts to the issue with concern, emphasizing the rapid decline of readability. Such theoretical (analysis, synthesis, generalization) and empirical (observations, conversations with students, students and teachers) methods have been used in the study.

The scientific novelty of the research. The changed models of the traditional reading have been identified, the major trends that are characteristic for modern children have been outlined and highlighted in the article. It has been noted that during the world quarantine, there was a complete convergence of the media environment. It has been grounded that against this background, it is important to maintain the capacity for the linear, paper-based information that requires effort and attention for processing, and visual dependence leads to simplification and coarseness of speech. The methods and techniques that influence the personality and creative component of the reading competence have also been considered and characterized.

Conclusions. The importance of the reading competence formation is realized not only by scientists and teachers. The problem is still manifested at the governmental level. And this happens where the future of the nation and the state is predicted, where there is the responsibility for the future, the programs are created and financed that study new ways, forms and practices of reading, the tools to engage in reading under the conditions of a modern man's changed consciousness under the pressure of the informational Internet-dump. Therefore, the development of reading competence is the way to the future, respectively – successful, if the teacher consciously develops the creative component, motivating and engaging, proving the importance of reading first to parents and then to children.

Key words: reading competence, information space, primary school students, successful personality, visual dependence.

Мета статті – формування читацької компетентності як парадигми успішної особистості в умовах конвергенції медіасередовища та впливу інтернет-технологій на свідомість дитини.

Методологія. Досліджувана проблема розглянута в контексті розвитку світової науково-критичної думки, яка із занепокоєнням реагує щодо означеного питання, наголошуючи на стрімкому рівні падіння читабельності. Під час дослідження використано такі методи, як: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення) та емпіричні (спостереження, бесіди з учнями, студентами та вчителями).

Наукова новизна. У статті визначено змінені моделі традиційного читання, окреслені та виокремлені основні тенденції, характерні для сучасних дітей; зазначено, що за час всесвітнього карантину відбулася повна конвергенція медіасередовища. Обґрунтовується, що на цьому тлі важливо зберегти здатність до лінійної, паперової інформації, яка потребує зусиль та уваги для обробки, а візуалозалежність призводить до спрощення/спримітивізування й згрубілості мовлення. Визначено й схарактеризовано методи та прийоми, що впливають на особистісно-творчий компонент читацької компетентності.

Висновки. Важливість формування читацької компетентності усвідомлюють не тільки науковці, педагоги, проблема все-таки оприявлюється на урядових рівнях. І це відбувається там, де прогнозується майбутнє нації і держави, де є відповідальність за майбутнє, створюються і фінансуються програми, що вивчають нові способи, форми та практики читання, інструменти із залучення до читання в умовах зміненої свідомості сучасної людини під тиском інформаційного інтернет-смітника. Тому розвиток читацької компетентності і є шляхом у майбутнє, відповідно – успішне, якщо Вчитель усвідомлено розвиватиме творчий компонент, мотивуючи та зацікавлюючи, доводячи важливість читання спочатку батькам, а вже потім і дітям.

Ключові слова: читацька компетентність, інформаційний простір, молодші школярі, успішна особистість, візуалозалежність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Час дуже стрімкий і незворотній. Сучасна людина опиняється перед потужними викликами й загрозами, почасти не встигає, а подекуди й не розуміє, як реагувати. Проте залишаються незаперечними для будь-якого народу цінності та приписи, норми моралі, ідентифікатори, які роблять із людини Людину. Попри безліч актуальних і нагальних потреб, які постають перед людством, найвпливовішими застаються питання освіти, а отже, питання збереження своєї ідентичності та спроможності називатися нацією успішною. Усі ми переймаємося глобальними змінами, що ховають під своїми історичними уламками Слова, професії, закону тощо. Людство витворює нові смисли і сенси. Одне незмінне – освіта сучасної людини. Педагоги обмінюються досвідом, долучаючи інші країни, регіони, створюють нові програми, запроваджують компетентності і підходи, одне слово, творять, щоб не стояти осторонь цивілізаційних зрушень.

Слово «реформа» стало для сучасного українського суспільства синонімом Буття. Опонентів і візаві реформи шкільної освіти безліч, хоча і ті, й інші згодні в одному – необхідно! А чи докорінно руйнуючи/перекреслюючи створимо нове і якісне?

Освітня ледве не щодня переймаються цими питаннями, обговорюють новий Державний стандарт базової середньої освіти, який передбачає «об'єднати українську мову, українську та зарубіжну літератури» в «інтегрований предмет» «українська мова». Вочевидь, що література тепер вчити не треба, бо її роль зводиться до ілюстративного матеріалу для вивчення мови. Уявіть тільки: Шевченко, Шекспір, Пушкін – матеріал для вивчення мови! Ще В. Сухомлинський наполягав, що без високої культури читання немає ні школи, ні справжньої розумової праці [6]. Століттями людство черпало (ні, не інформацію, хоча і її теж) сили, натхнення, розуміння, знаходило відповіді на безліч питань, розвивалося і творилося завдяки читанню.

Не секрет, що націю згуртовує не тільки мова, а ще й колективна пам'ять, культурний спадок, ритуали, традиції, зафіксовані в літературних джерелах, а не в кліпових, а подекуди й фейкових найпримітивніших інформаційних сайтах (погодьтеся, що це реальність). Важливість читання не варто доводити вкотре, хоча безперечною є істина: чим менше буде читати людина, тим нижчий рівень її інтелекту, а значить – нею легше маніпулювати й керувати, позбавити націю своєї ідентичності. Читання потребує інтелектуальних зусиль, кліпова свідомість, на якій усе

більше акцентується сучасна педагогіка, не змушує напружуватись, вона фіксує і рухається далі від однієї ілюстрації до іншої. Часто помічаємо, що в соціальних мережах адресати не звертають уваги на завеликі тексти (шкода часу? немає часу?) або вже не дивним стає питання учнів: «А скільки там сторінок у тій книзі?». А відповідь чуєш, якою б не була кількість тих сторінок, 10 чи 200, одну: «Ого!». І оце «ого» вельми промовисте. А це ж стосується не тільки літератури, а також інших предметів, бо, наскільки легше буде читати дитина, настільки легше вивчатимуться інші предмети. Тому й тема формування читацької компетентності учня нової школи на сьогодні вкрай актуальна, оскільки впливає на майбутнє не тільки окремої особистості, а й на успішність країни та нації в цілому.

Аналіз основних досліджень і публікацій з порушеної проблеми. Проблеми самостійної роботи учня з книжкою, формування читацьких інтересів та запитів, розвитку вмінь та навичок читання привертає увагу не тільки науковців, педагогів, психологів, а й батьків насамперед, і держави в цілому, бо сприймається як фактор ідентифікації та успішності нації. Сутність процесу читання, його складники вивчали такі науковці, як: О. Вашуленко [1], І. Гудзик, Д. Ельконін, Т. Єгоров, О. Савченко [5] та інші. І. Зимня, Н. Чепелева та ін. процес читання поділяли на зовнішній та внутрішній. Процес розуміння тексту вивчали Г. Гранік, Н. Ігнатенко, Г. Костюк та ін. Класики педагогічної думки приділяли увагу самостійній роботі з книжкою, це насамперед Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський.

Такі науковці, як А. Бойко, С. Бондаренко, Г. Гранік, О. Гусак [2], В. Мартиненко [3], Г. Ткачук, В. Трунова, О. Хорошковська, присвятили свої розвідки проблемам навчання читанню, виокремили читацькі уміння молодших школярів, описали методи та прийоми, види завдань для їх формування. Колектив науковців Чиказького університету зосереджує свою увагу на важливості формування навичок, теоретично обґрунтовуючи, наголошуючи, що цей процес починається ще з лона матері та продовжується протягом усього життя [7]. Навичка читання у такий спосіб повинна бути сформована ще з раннього дитинства, оскільки сама по собі дитина не здатна досягнути важливості читання. А в процесі формування навичок відіграє роль сім'я, а не школа, як наголошують автори. Створення навичок на ранньому етапі підвищує продуктивність наступного етапу. Українська популярна теорія для розуміння сутності

читання як навички, що сама собою не виникає, і навіть школа не завжди може надолужити згаяний батьками час.

С. Мол (Mol S. E.) та А. Бус (Bus A. G.) [9] також звертають увагу, що академічні досягнення студентів залежать від їх читацьких здібностей, які сформували навички мовлення як усного, так і писемного та грамотності. Найбільш успішні студенти серед досліджуваних – це ті, хто має стійку навичку до читання навіть у вільний час.

Формулювання цілей статті. Метою нашої статті стало формування читацької компетентності як парадигми успішної особистості в умовах конвергенції медіасередовища.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного дослідження. Теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення) для узагальнення та систематизації змін, оприявленних часом, та аналізу чинних програм шкільного курсу літературного читання; стану вивчення та актуальності рівня читабельності в зарубіжних країнах; емпіричні (спостереження, бесіди з учнями, студентами та вчителями) для фіксування зміненої парадигми читабельності та зростання візуалозалежності в умовах інноваційного суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Із розвитком інформаційного інтернет-простору світ та його вплив на свідомість дитини змінюється настільки стрімко, що потребує вирішення новітніх викликів, пов'язаних із падінням читацької культури та рівнем уваги до лінійних, паперових текстів, що викликає занепокоєння. Дуже цікавими, на наш погляд, видаються дослідження Яна ван Урса (Jan van Ours), відомого голландського економіста, професора прикладної економіки університету Еразма Роттердамського та Гайона Калба (Guyonne Kalb), професора Мельбурнського університету, опубліковані у книзі «Читання маленьким дітям: головний старт у житті?» (Reading to young children: a head-start in life?) [8]. Авторитетна команда доводить, що тільки частота читання дітям раннього віку має прямий причинно-наслідковий вплив на результати їх навчання в майбутньому, а не походження та спадковість, як раніше вважали. Читання кожного дня дітям 4-5 років впливає позитивно не тільки на формування навичок читання, а й на когнітивні навички (мовлення, грамотність, рахунок і здатність пізнавати світ тощо). Тривалі дослідження довели, що у тих дітей, яким батьки з 4 років читали щодня, всі навички, і когнітивні зокрема, більш стійкі до 12 років, ніж у тих, яким батьки не читали

в ранньому віці [8]. Науковці називають читання інвестиціями в майбутнє дітей. Батьківські зусилля на початку життя дітей виправдовують себе, оскільки така категорія потім має високий словниковий запас, вони грамотні, здатні до вивчення математики. Після оприядлення досліджень, створюються асоціації батьків, які дотримуються цих порад і визнають важливість читання з раннього віку дітей, захоплюються цією методикою, бо вона має значні успіхи. Читання книжок батьками кожного дня призводить до того, що діти самі починають читати в подальшому із задоволенням, цей процес стає невід'ємною складовою їх життя і успішного засвоєння комплексу необхідних знань з усіх предметів шкільного циклу. Укотре доведена важливість створення читацької компетентності з раннього дитячого віку, бо здатність до аналітичного мислення вибудовується тільки лінійним читанням, до якого дитина без відповідної підготовки ще з раннього віку не буде готова.

У сучасному інформаційному суспільстві відбувається стрімка зміна моделі традиційного читання, тому, за нашими спостереженнями, можна виокремити такі тенденції, характерні для читання сучасних дітей:

- знижена, а подекуди відсутня увага до друкованого паперового слова, як наслідок – втрата престижу читання;

- вільний час не з книгою, а з гаджетом;

- різка зміна характеру читання, яке стає індивідуалізованим, прагматичним (читають здебільшого твори за шкільною програмою); поверховим;

- занурення, повне або часткове, в інформаційне поле різних соціальних мереж та месенджерів (Вайбер, Телеграм, Інстаграм, Фейсбук тощо), де кожен знаходиться в групі, чаті, блозі тощо. Причому рівень інформації та її вплив на свідомість дитини в чатах відстежити не завжди просто, оскільки є закриті, запаролені тощо;

- мізерна частка читання «вільного» вибору (власного або за рекомендацією когось);

- зростає відмінність між обраним колом читання серед хлопчиків та дівчаток;

- вибір на користь літератури «розважального» характеру;

- пріоритет аудіовізуальної літератури над лінійною, паперовою;

- зростання кількості дітей, що читають тільки повідомлення в чатах або перегортають стрічку новин у мережах, не зосереджуючись на «великих» текстах;

- повне відчуження від класики світової та української літератури, що була раніше популярною серед підлітків;

- сприйняття книги як загрози вільному часу, проведеному в інтернеті.

Подобається це батькам, вчителям, суспільству чи ні, не важливо, зрозумілим є лише те, що такий стан справ уже увійшов у свідомість і це потрібно враховувати, щоб осягнути і встигнути попередити абсолютну втрату рівня інтелекту та зберегти культуру в цілому. Світовий карантин, на наш погляд, ще більше увиразнив ці пекучі питання і змусив надати відповіді вже сьогодні. З одного боку, примусова ізоляція країн завдяки інформаційному полю дозволяє навчатися, відвідувати музеї онлайн, переглядати вистави, відеозвернення всіх до всіх, брати участь у челенджах, купувати товар і сваритися за доступ до ноутбуку, якщо він один на всю родину. А де ж книжка?

Відбулася за час всесвітнього карантину повна конвергенція медіасередовища – і це незаперечний факт. Новітні медіа стали альтернативою паперовій книжці. І це не випадково, бо саме діти, підлітки, студентська молодь – найактивніші користувачі соціальних мереж та нових інформаційних технологій, навчальних інтернет-ресурсів. І звідси бажання отримувати інформацію візуально, легким та розважальним шляхом. Лінійні, або паперові, носії, тобто книжки, періодика тощо втратили свою популярність через те, що потребують зусиль для обробки інформації, уваги та зосередженості. Наслідком цього є негативний вплив на абстрактне мислення школярів, на їх здатність усвідомлювати, розуміти прочитане й розмірковувати над його сутністю, давати критично оцінні судження. Занепад зацікавленості до читання книг, а особливо серйозної літератури, читацька грамотність та компетентність турбують певні світові організації, що неодноразово підкреслювалось у резолюціях ЮНЕСКО. Зауважимо, що читання – це чи не основний компонент виховання, освіти й розвитку культури – це те, на чому базується потенціал будь-якої країни. Тому на сьогодні варто звернути увагу на сформовану читацьку особистість – елемент безпеки країни.

Саме читання здатне сформувати комунікативну і професійну компетентність майбутнього фахівця – успішну особистість. Тут не можна переоцінити ні роль читання, ні його вплив на розвиток мовлення дитини, а також її творчості та креативності, вибудови власної неповторної моделі культури і світу. Читання, за визначенням багатьох науковців, розвиває критичне мислення учнів, що уможливорює супротив впливу неякісної інформації. Уміння читати – це не тільки оволодіння технікою читання, це радше сукупність знань, навичок та умінь людини, що

вдосконалюються протягом життя в різних ситуаціях спілкування та діяльності. Читацька компетентність – це сукупність особистісних якостей, сформованих на ґрунті інтелектуальних особистих рис.

Ні для кого не секрет, що люди стали читати менше, проте тих, хто читає, стало більше. Уявімо вагон метро: майже в усіх пасажирів у руках телефони, айфони – всі щось читають (мало хто забиває кеглі!). Читають sms-повідомлення, рекламу товарів (які тут же й купують в один клік!). Засвоюють інформацію, словом, «екранна» культура інтенсивно наступає на свідомість пересічної людини, формує моделі поведінки, виштовхує на поверхню героїв, блогерів, антигероїв. Тобто читають усі і все, що пропонують.

Провідні науковці наголошують, що швидше діти схоплюють інформацію на моніторі, то швидше перемикають свою увагу від одного слайду/кліпу до іншого, більше утруднюються в осмисленому читанні тексту на паперових носіях, бо такий вид діяльності вимагає неабиякої зосередженості та уваги, системності тощо. Водночас багатьох дітей лякають великі за обсягом тексти, прохання відтворити зміст прочитаного, що вказує на брак лексичного запасу, мовленнєвої практики тощо. На сьогодні немає однозначної відповіді науковців, стурбованих таким станом справ, проте деякі пов'язують це насамперед із навантаженням на емоційно-чуттєву сферу, що створюється інформаційним потоком, у який залучена опосередковано чи ні сучасна дитина – вона від народження в цьому, хочемо ми того чи ні. Кліпова або мозаїчна свідомість – хвороба чи ознака часу? Кожен по-різному відповідає на це питання. При цьому всі відзначають, що на цьому тлі лінійна, або одностільна, книжкова інформація викликає спротив дітей на внутрішньому глибинному рівні.

В умовах експансії екранної культури, соціальних мереж, співіснування і розвитку медіаресурсів, занурення у світ гаджетів, які формують кліпову свідомість, що аж ніяк не розвиває творчі здібності дітей, особливо важливою видається чітка взаємодія школи та батьків. Формування нації залежить від того, наскільки усвідомлено школа реагуватиме на виклики часу. Вочевидь, що інтелект, логічне та творче мислення, мовлення краще розвинене у того, хто читає, тобто здатного поповнювати словниковий запас та створювати власні висловлювання, критично осмислювати прочитане тощо. В. Мартиненко слушно наголошує: якщо дитина до 12 років не стане активним читачем, не читатиме у вільний час самостійно дібрані книжки, цю прогалину вона не надолужити ніколи [4]. Рефлексії

науковців світу стрімко спрямовуються у бік вирішення загрозливої ситуації – стрімкого падіння читабельності.

Крім того, варто звернути увагу, що менеджмент видавничої продукції сучасних видавництв орієнтований на гостросюжетні твори масової літератури, а також на твори розважальної літератури, написані за сценаріями серіалів та кінофільмів. Це вплив телебачення, тобто «екранної» культури, яка виштовхує на поверхню зацікавленість жанрами «фентезі», «жахами», «трилерами» тощо. Власне, тут не мовиться про розуміння дитьми, якісна книга чи ні. Головне – бажання спілкуватися з книжкою або його повна відсутність. Книжка, безсумнівно, має свої переваги перед «екранною» продукцією: занурення у світ героїв, образів, створених авторською або власною фантазією, неймовірних пригод, сміливих та благородних вчинків, в опис екзотичних країн тощо. Це розвиток творчої уяви та аналітичного мислення. Відсутність навіть «в'ялоплинного» читання (мається на увазі від одного твору шкільної програми до іншого) призводить до значного спрощення, а подекуди й згрубілості мовлення, тобто разом із культурою читання втрачається й культура мовлення, що є безпосередньою загрозою розвитку інтелекту людини. Наслідком втрати навичок читання є візуалозалежність дітей. Більшість учителів відзначає її так: сегментарність, метушливість, розосередженість, неухважність, побіжний погляд тощо. Домінантами читання, на жаль, стають формули: «добути інформацію», «знайти інформацію», «оволодіти інформацією». Це візії часу, які спочатку усвідомлюємо, а потім починаємо шукати шляхи виходу, роблячи до того літературу ілюстрацією мови (сподіваємося, здорового глузду вистачить, бо ми хочемо побачити майбутнє). Створена людством книжкова культура, як і сам феномен читання, – це той фундамент людського розуму, що створить людину як національну цінність. Завдання формування читацької компетентності лягає на плечі не лише школи, а й батьків, на всі соціальні інституції, які, врешті-решт, усвідомлять і переосмислять завдання і виклики сучасного медійного світу.

На державному рівні вирішують це питання країни – світові лідери: США, Швеція, Фінляндія, Австралія, Німеччина тощо. Фінляндія збудувала сучасну бібліотеку для сімейного відпочинку, поділену на різні зони, комфортні для батьків і дітей відповідного віку, де кожен обирає собі книжки для читання за власним бажанням. У такий спосіб формується звичка проводити вільний час з родиною в бібліотеці (!), де

книжка доступна всім членам родини, а сім'я заохочує до читання і надає приклад (книжкові полиці розташовані так, щоб дитина від 2 років обирала ту книжку, яка привернула її зорове сприйняття, а вже потім дотикове, пізніше – осмислене тощо). Інша країна – Швеція, найпопулярнішим за відвідуванням зробила музей Ліндгрена А., що у Стокгольмі, де проводяться безкоштовні інтерактивні екскурсії для дітей від 3 років і старші. Діти з вихователями/вчителями батьками стають активними учасниками найпопулярніших творів відомої письменниці. Музей – один із найактивніших «лобістів» культури читання у столиці Швеції. Тож більшість країн, усвідомлюючи важливість проблеми, вирішує це питання на державному рівні. Безсумнівно, починають не з виховання дітей у школі, а родини в цілому, бо сім'я здатна стати прикладом і підвалиною майбутнього читача, а вже потім – школа.

Сучасна школа основним завданням читацької компетентності молодшого школяра зпершого дня його перебування під опікою вчителя вбачає оволодіння комплексом читацьких знань, умінь та навичок, що впливають на ціннісне ставлення учнів до світу і усвідомлення себе в ньому. Насамперед школа покликана зацікавити учня в читанні не шляхом примусу, нав'язування, а створення такої атмосфери на уроці, яка сприяла б залученню до активного пошуку і відкриттів. Учень може самостійно здійснювати відбір інформації, пошук цікавих текстів або героїв, продовження текстів з метою розвитку творчих здібностей, мовленнєвого апарату і фантазії, що здатне оприявнитися тільки в процесі повноцінної навички читання, розуміння текстів різножанрового плану тощо. І як наслідок – обізнаність із колом читання, характерним для дітей певного віку, сформованість індивідуальних ціннісних суджень щодо прочитаного, здатність усвідомлювати реальне і вигадане, а також оцінювати вчинки героїв тощо. І саме тут надважливу роль відіграє особистість учителя, який повинен так організувати спільну та індивідуальну роботу учня, щоб пробудити бажання тримати книгу в руках, захоплюватися нею і героями творів, їх учинками, зацікавити у вільний час звертатись до книги, а не тільки до відеоряду на смартфоні. Ціннісний фактор впливу на свідоме ставлення до книжки, звичайно, починається не зі школи, а з сім'ї, де є книжкова шафа, а мама й тато проводять час не з гаджетами, а залучають дітей до читання й обговорення, разом відвідують книгарні, а на сімейні свята дарують одне одному книжки. Найцікавіше, що на питання до

студентів: «Отримували ви коли-небудь книгу в подарунок?» – 80 відсотків відповідають стверджувально (опитування проводилось серед 40 студентів II курсу факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка). Тобто відсоток цінності книжки як подарунка залишається до сьогодні важливим, принаймні в українському суспільстві.

Читацька компетентність включає в себе такі компоненти, як когнітивний, комунікативний – це слухання, читання, говоріння та письмо; ціннісний – оцінні судження учнів і їх ставлення до прочитаного; діяльнісний – уміння та способи діяльності; особистісно-творчий, покликаний виробити стійке прагнення особистості до навчання, пізнання шляхом мотивації та ціннісного усвідомленого ставлення до необхідності та важливості знань.

Комунікативний компонент читацької діяльності – це насамперед копітка робота вчителя над мовленнєвим розвитком, лексичним запасом та орфоепічними навичками, що посприяють розвитку зв'язного мовлення окремої дитини. Тільки той школяр, який має навичку виразного та образного мовлення, здатний влучно та доречно розуміти та потрактовувати використані мовні засоби, задіяні у створенні художнього образу; творів, що увиразнюють героїв та авторське ставлення до них. Від учителя залежить, наскільки послідовно та логічно він вибудовуватиме повноцінне спілкування учнів із художнім твором/героєм/автором. Здатність аналізувати, створювати есе на основі прочитаного/прослуханого, критично оцінювати вчинки персонажів і як наслідок – формулювати безпосередньо власне міркування, особистий погляд на події та образи, мати критичні оцінні судження, чітко обґрунтовані та логічні, – це те, що досягається шляхом вправної цілеспрямованої роботи вчителя.

Надважливим для формування читацької компетентності є особистісно-творчий компонент, що базується на розвитку мотивації учня до читання та його літературно-творчої діяльності, на художніх здібностях та уяві, естетичному чутті та здатності фантазувати тощо.

Екстраполоючи цю проблему на аудиторію дітей молодого шкільного віку, зазначимо, що на сьогодні актуальними, на наш погляд, для розвитку особистісно-творчого компонента залишаються такі прийоми та методи, як:

- виразне читання різножанрових текстів;
- уміння будувати есе за змістом прочитаного/прослуханого;

- брати участь у діалозі/обговоренні прочитаного/прослуханого;
- проведення невеликих групових та індивідуальних досліджень;
- пошук додаткової інформації в Інтернеті, дитячих журналах, газетах, додаткових виданнях тощо;
- аналіз отриманої самостійно інформації;
- ілюстрування художніх образів, пейзажів тощо;
- продовження тексту;
- зміна кінцівки твору;
- спроба себе в ролі режисера і розкадруванні певних епізодів тексту;
- словесний опис зовнішності та одягу героїв;
- інсценізація творів або окремих епізодів;
- фантазія на різні теми залежно від жанру твору;
- інтерв'ю з автором;
- написання листа обраному самостійно герою;
- відвідування бібліотек, що пропонують цікаві заходи для дітей;
- літературні ранки;
- знайомство з видавництвами та аналіз їх видань;
- зустрічі з письменниками;
- запрошення в «гості» на урок літературного героя;
- реклама улюбленої книги;
- залучення батьків до позакласного читання і проведення спільних інтерактивних заходів тощо.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, літературне читання має надзвичайну силу – впливати на особистість, змушуючи свідомо чи несвідомо занурюватися в інші науки для здобуття нових знань. Читання змінює не тільки внутрішній світ дитини, а також уможливує змінити зовнішній, сформувати характер, визначити мету та усвідомити, критично осмислити світ

навколо себе. Людина так влаштована, що їй потрібні логічні схеми та асоціативні картини для запам'ятовування, а особливо створені завдяки голосу. Якщо учень не привчений до сприйняття тексту вголос, не здатний, самостійно добираючи слова, переказати зміст прочитаного, то це свідчить про відсутність навичок читання та говоріння, про брак лексичного запасу слів. Враховуючи, що на картинки, кліпи, на відеозображення людина реагує не аналітично, а емоційно, можна зробити висновок, що тільки читання здатне сформувати аналітичне мислення, яке сприяє креативному та творчому розвитку особистості. Тільки читання дозволяє зануритись в уявний світ, відтворити ті обставини, в яких опиняється літературний герой тощо. І саме це викликає глибокі почуття й переживання. І в цьому випадку читання – це спосіб занурення в культуру, у власний розвиток, що є і буде надважливим для сучасного світу. Проте читання сприяє і знанням із абсолютно різних галузей, що стає розвитком інтелекту. Як зауважують психологи, навичка читання робить людину більш щасливою, бо знімає стрес.

Отже, важливість формування читацької компетентності усвідомлюють не тільки науковці, педагоги, проблема все-таки оприявлюється на урядових рівнях. І це відбувається там, де прогнозується майбутнє нації і держави, де є відповідальність за майбутнє, створюються і фінансуються програми, що вивчають нові способи, форми та практики читання, інструменти із залучення до читання в умовах зміненої свідомості сучасної людини під тиском інформаційного інтернет-смітника. Тому розвиток читацької компетентності і є шляхом у майбутнє, відповідно – успішне, якщо Вчитель усвідомлено розвиватиме творчий компонент, мотивуючи та зацікавлюючи, доводячи важливість читання спочатку батькам, а вже потім і дітям.

Список використаних джерел

1. Вашуленко О. В. Читацька компетентність молодшого школяра: теоретичний аспект : Дайджест 1. Київ : Освіта, 2011. 94 с.
2. Гусак О. В. Основні тенденції поведінки аудиторії сучасних інтернет-ЗМІ. *Вісник Книжкової палати*. 2014. №4. С. 42-45.
3. Мартиненко В. О. Формування змісту літературного читання молодших школярів: сучасний вимір. *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. №9. С. 5-8.
4. Мартиненко В. О. Врахування особистостей художніх текстів у процесі моделювання уроків літературного читання у 2-4 класах. *Початкова школа*. 2015. №11. С. 34-39.
5. Савченко О. Я. Щоб книга була в житті дитини: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Початкова школа*. 2016. №5. С. 22-26.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т : Київ: Радянська школа, 1976. Т. 1. 654 с.

7. Interpreting the evidence on life cycle skill formation/ Cunha F., Heckman J.J., Lochner L.J., Masterov D.V. Amsterdam, Elsevier : Handbook of the Economics of Education, 2006. 109 p.
8. Kalb G., van Ours J. C. Reading to young children: a head-start in life? *Economics of Education Review*. 2013. Vol. 40. P. 1-24.
9. Mol S. E., Bus A. G. To Read or Not to Read: A Meta-Analysis of Print Exposure From Infancy to Early Adulthood. *Psychological Bulletin*. 2011. Vol. 137, №2. P. 267-296.

References

1. Vashulenko, O. V. (2011). Chytatska kompetentnist molodshoho shkoliara : teoretychnyi aspekt : Daidzhest 1 [Junior student reading competence : theoretical aspect : Digest 1]. Kyiv, Ukraine : Osvita.
2. Husak, O. V. (2014). Osnovni tendentsii povedinky audytorii suchasnykh internet-ZMI [The main trends in the behavior of the audience of modern online media]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty – Bulletin of the Book Chamber*, 4, 42–45.
3. Martynenko, V. O. (2011). Formuvannia zmistu literaturnoho chytannia molodshykh shkoliariv: suchasnyi vymir [Formation of the content of literary reading of junior schoolchildren: modern dimension]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli – Ukrainian literature in the secondary school*, 9, 5–8.
4. Martynenko, V. O. (2015). Vrakhuвання osobystosti khudozhnikh tekstiv u protsesi modeliuвання urokiv literaturnoho chytannia u 2-4 klasakh [Taking into account the personalities of literary texts in the process of modeling the lessons of literary reading in 2–4 classes]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 11, 34–39.
5. Savchenko, O. Ya. (2016). Shchob knyha bula v zhytti dytyny : vitchyzniani i zarubizhnyi dosvid [That the book was in a child's life: domestic and foreign experiences]. *Pochatkova shkola – Elementary School*, 5, 22–26.
6. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). Vybrani tvory. V 5 t [Selected works : in 5 volumes]. Vol. 1. Kyiv, UkrSSR : Radianska shkola.
7. Cunha, F., Heckman, J. J., Lochner, L. J., and Masterov, D. V. (2006). Interpreting the evidence on life cycle skill formation. *Handbook of the Economics of Education*, 1, 697–812. DOI: 10.1016/S1574-0692(06)01012-9.
8. Kalb, G., and van Ours, J. C. (2013). Reading to young children : a head-start in life? *Economics of Education Review*, 40, 1–24.
9. Mol, S. E., and Bus, A. G. (2011). To Read or Not to Read : A Meta-Analysis of Print Exposure From Infancy to Early Adulthood. *Psychological Bulletin*, vol. 137, 2, 267–296.

Стаття надійшла до редакції 08.04.2020

Nikitina N.

ORCID 0000-0002-7320-4819
 Candidate of Philological Sciences (Ph. D.),
 Associate Professor at the Department
 of Languages and Methodology,
 T.H. Shevchenko National University
 «Chernihiv Colehium» (Chernihiv, Ukraine)
 E-mail: natnik55555@gmail.com

Нікітіна Н.

ORCID 0000-0002-7320-4819
 кандидатка філологічних наук, доцентка,
 доцентка кафедри мов і методики їх викладання,
 Національний університет
 «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
 (м. Чернігів, Україна)
 E-mail: natnik55555@gmail.com